

Over bruggen tussen kunst en politiek

Charlotte Riem Vis Wie van de kunst wil leven, heeft financiële steun nodig. Hoe krijg je als kunstenaar subsidiegevers zo ver dat ze juist jou gaan steunen? Amsterdams gemeenteraadslid Charlotte Riem Vis biedt argumenten voor een succesvolle kunstlobby.

Op 1 januari 2008 hield Job Cohen zijn nieuwjaarstoespraak in het Concertgebouw in Amsterdam. Hij roemde daarin de laatste ontwikkelingen op het gebied van cultuur in onze hoofdstad. En terecht, want vele opzienbarende gebouwen verrijzen in het centrum en langs de randen van de stad. Het Muziekgebouw aan het IJ verovert prijs na prijs. De nieuwe Openbare Bibliotheek is de grootste en modernste op het gebied van nieuwe media in heel Europa. Maar naast deze door hem genoemde architectonische hoogstandjes vinden we bijvoorbeeld in Amsterdam-Noord ook hallen die tot broedplaats zijn omgebouwd, waar kleine creatieve ondernemers naast kunstenaars hun werk uitbroeden. Amsterdam heeft een creatieve industrie. Cultuur draagt haar steentje bij aan de economie. Zelfs televisiemaatschappijen kiezen onze bruisende hoofdstad uit als vestigingsplaats, uitzendingen worden direct uit cafés in de binnenstad uitgezonden. Bewoners en bedrijven in

bepaalde delen van de stad kunnen al profiteren van razendsnel internet door de aanleg van een glasvezelnetwerk. Het digitale tijdperk is tot volle bloei gekomen. Mailen en sms'en horen tot de belangrijkste communicatievormen.

Toch zien steeds meer mensen langzamerhand niet alleen de voordelen van de digitalisering van de samenleving. Terwijl iedereen druk is met werk, met ambities vervullen, met carrière maken, leven we meer en meer langs elkaar heen. Waar en wanneer ontmoeten we elkaar nog? Buurthuizen zijn opgedoekt, de omgeving bestaat uit vele verschillende culturele eilandjes, scholen zijn verdeeld in zwart of wit. De behoefte ontstaat, daar wat tegenover te stellen. Dus organiseren bedrijven bijvoorbeeld bijeenkomsten voor hun werknemers met als enige doel elkaar in levenden lijve te ontmoeten. En wordt er eens per maand een e-mailvrije dag gehouden. De borrel aan het eind van de werkweek wordt steeds drukker bezocht.

Buurtinitiatieven worden gestimuleerd, vrijwilligerswerk krijgt weer status. Er worden taalcursussen en fietslessen gegeven; yoga- en meditatie-trainingen bloeien op. De brede scholen in de buurt bieden projecten aan voor wie wil: van 's ochtends acht tot 's avonds zes kunnen kinderen in touw zijn. Het kleine theatertje dat niet meer loopt, zet z'n deuren open voor mensen uit de buurt. Het podium van de theaterzaal wordt nu ook gebruikt voor karaoke en koorzang. En dan willen de buurtgenoten eigenlijk ook wel toneelspelen. Het theater vervult weer een buurtfunctie en brengt mensen samen. Voor alleen een kopje thee of om samen te werken of te spelen. Een kleine bijdrage van de gemeentelijke overheid geeft net genoeg soelaas om open te blijven. Vrijwilligers doen de rest. Loopt het eenmaal, dan is de energie niet te stuiten. Spontaan richten jongeren theatergroepjes op en wordt er op straat op hoog niveau geskatet en gedanst. *Community Art* is niet meer weg te denken, creatieve geesten ontwikkelen zich op alle fronten.

Beter worden kost geld

Er ontwikkelt zich talent. En dat moet ergens heen... Ambitie gaat een rol spelen, zich willen ontplooiën, beter willen worden. Dat kost geld. Dus worden er fondsen gezocht, wordt er geld aangevraagd, creëert men professionele samenwerkingsverbanden. En het lukt: de eerste bescheiden subsidie is binnen en er kan iets gemaakt worden. De 'echte' wereld lonkt: een kunstvakopleiding wellicht, scouting door de kunstfondsen, jonge-makersprogramma's: een prachtige toekomst gloort aan de horizon... Cultuureducatie en -participatie werpt haar vruchten af!

Je bent goed, je wilt werken en je moet leven. Maar er zijn meer kapers op de kust. Veel meer zelfs. En die willen allemaal uit dat ene potje bij dat ene fonds. Die willen ook op dát podium en de aandacht van die krant. En aanstormend

ben je niet meer te noemen. Je hoort erbij, bij de groep afhankelijk, de grote groep aanvragers, handje ophouden en hopen maar. Schuin oog naar de ander, waarom hij of zij wel en ik niet? En je wordt boos, want er is gewoon te weinig geld. Te weinig voor alle talent. Ben je eindelijk een professional, moet je niet zeuren, maar je eigen broek ophouden. Kom op, iedereen moet ervoor werken, voor niets gaat de zon op. Gebruik je verstand, je zakelijk inzicht, niet te veel dromen, daar kun je niet van leven. Draag je steentje bij aan de economie van de stad!

Het enthousiasme om zoveel mensen in het kunstenveld te onderhouden, neemt bij de overheid zienderogen af. De politiek krabt zich achter het oor; waarom daar zoveel geld heen dragen? Waarom daar prioriteit aan geven? De noden in de stad zijn hoog: onderwijs schiet tekort, veel gezinnen leven in armoede, te veel mensen hebben schulden, de kloof tussen arm en rijk wordt groter en groter. De sociaal-economische positie van mensen is óf goed óf slecht.

En zo tuimelt de jonge kunstenaar in een diepe put.

Ongrijpbare kunst

Politiek gaat uit van gemiddelden en meerderheden. Van de grootste gemene deler. Van dat wat voor de grote groep nodig is. Kunst gaat uit van de uitzondering, van het verschil, van de uniciteit van dingen. En van het onbenoembare, het overstijgende, het niet-concrete. En wat moet een politicus daarmee? Je kunt het niet vastpakken, niet benoemen, het is ongrijpbaar. Je kunt er geen motie over indienen. En dat betekent dat er uitleg nodig is, motivatie, welke kunst wél een functie heeft; bewijzen moeten er komen en draagvlak. De kunst moet haar legitimatie vinden in de samenleving: wat heeft de 'gewone' burger eraan? Iedereen moet bereikt worden, alle inwoners van de stad zouden moeten

deelnemen, wie betaalt, bepaalt. En dan zijn we weer terug bij de trits: cultuur-educatie, talentontwikkeling, creatief ondernemerschap.

Er gaat in dit land een aanzienlijk bedrag naar de kunsten. Maar in verhouding tot de algemene begroting is het bescheiden. Daarbij: kunst genereert geld! Elke euro die wordt geïnvesteerd, verdient zich toch minstens drie keer terug? Waarom dan die onwil in kunst te investeren? Waarom altijd dezelfde discussie?

In de *Parool*-bijlage van 29 december 2007 zegt Willemijn Verloop, oprichter en directeur van War Child: 'Food for the soul is net zo belangrijk als eten en medicijnen. In Auschwitz werd 's nachts Mozart gezongen. Dat ze in elk geval die waarde nog samen konden delen, gaf een soort verlichting. Het bewijst voor mij dat muziek een basisbehoefte is.' Iedere rechtgeaarde politicus zou moeten beseffen hoe waar en hoe wijs deze woorden zijn. Investeren in het onzegbare is even noodzakelijk als in harde cijfers, in stenen en in economie. De waan van de dag is vol te houden door uiting te geven aan de verbeelding. Kunst kan mensen uit de misère van het dagelijks bestaan tillen. En daarom ligt er een verantwoordelijkheid bij de politiek: als je in je beleid voorstaat dat cultuureducatie in een door-

De
politiek
krabt zich
achter
het oor:
waarom
zoveel
geld
naar de
kunsten
dragen?

lopende leerlijn aan alle kinderen van vier tot achttien jaar gegeven moet worden, als er geïnvesteerd wordt in het scouten van jong talent en de ontwikkeling daarvan, als creatief ondernemerschap hoog op de politieke agenda prijkt, dan kun je niet achterblijven en mensen geheel aan zichzelf en aan de markt overlaten. Dan dien je als bestuurder pal te staan voor dat wat je mede tot stand gebracht hebt door door te gaan met investeren in de kunsten.

Daarom is het van belang dat de kunstwereld doet wat zijn taak is. Zoals Anna Tilroe het uitdrukt in *De Gelderlander* van 27 juni 2006: 'Kunst moet weer betekenis krijgen in de samenleving. Weg uit de ivoren toren, waar ze zich de laatste decennia in heeft verschanst. Ik hoop op een sociaal evenement dat mensen bindt. Maar het gaat er ook om dat kunst letterlijk en figuurlijk door de samenleving wordt gedragen.' Als deze zienswijze ter harte wordt genomen, dan kan de politiek niet achterblijven.

Binden, niet scheiden

Het woord kunst wordt vaak verruild voor het woord cultuur. Want dan hebben we het over een véél breder terrein. Cultuur raakt iedereen. We vormen met z'n allen de cultuur van een stad, van een land. Maar de verschillen tussen culturele achtergronden zijn ook vaak de bron van problemen, van achterdocht en misverstand. In plaats van nieuwsgierigheid komt veel vaker angst bovendrijven. Driekwart van de Nederlanders heeft nog nooit direct contact gehad met iemand met een andere culturele achtergrond, maar de oordelen staan klaar en worden geveld. Toch zullen we het moeten doen met elkaar: samenleven, op zoek naar wat bindt in plaats van wat scheidt. En daar ligt de opening naar de kunsten: kunst overbrugt, kunst brengt samen, kunst opent ogen. Dat betekent dat elke kunstenaar, elke maker een maatschappelijke opdracht heeft. Hoe die in te vullen en uit te voeren, kan alleen hij of zij zelf bepalen.

Charlotte Riem Vis

is gemeenteraadslid voor de PvdA in Amsterdam, voorzitter van de Raad van Toezicht van theater de Kleine Komedie en bestuurslid van onder andere het Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Omroep-producties

Dat dit kan door kunst van kwalitatief hoog niveau te leveren en te zorgen dat er velen mee bereikt worden, staat buiten kijf.

Als de kunstenaar aan de politiek duidelijk kan maken dat kunst onontbeerlijk is voor een samenleving waar mensen daadwerkelijk samen willen optrekken, als de kunstenaar bereid is zijn werk niet los te zien van de wereld om hem heen, als de kunstenaar zich niet langer vrijblijvend opstelt, maar via het werk zijn betrokkenheid met zijn medemens weet over te brengen, dan wordt de bereidheid geld beschikbaar te stellen vanuit de overheid groter. Voor dit alles is een andere mentaliteit nodig: Stel je niet te afhankelijk op, maar biedt aan. Laat zien dat je je inzet voor je eigen werk, laat zien wat de samenhang is tussen dat wat je maakt en dat wat er in de samenleving gebeurt. Zie jezelf als een factor van belang, beschouw je werk en jezelf als onderdeel van de economische structuur. En ga op zoek naar medestanders. Als anderen geloven in je werk en bereid zijn een bijdrage te leveren, dan is de overheid ook eerder geneigd mee te doen. Want je hebt iets te bieden, men kan niet om je heen, je bent een zelfstandige creatieveling waar de stad trots op kan zijn. Het wordt een uitdaging om een groot deel van je inkomen zelf te genereren. Het is bevredigend om niet meer om elke eurocent te hoeven bedelen – en daarmee vooroordelen over kunst te pareren.

Zelfstandigheid geeft zelfvertrouwen. En er wordt minder gevochten om het kleine potje geld. Daarmee is er onderling minder haat en nijd, minder concurrentie, meer mogelijk op het gebied van samenwerken. En daardoor gaat het minder om de eenling, het individu. Worden de krachten gebundeld en daarmee een sterkere positie verkregen. En worden de kunstenaar en zijn werk eerder gezien, sneller ontdekt, meer serieus genomen. De kunstwereld heeft de opdracht op eigen creatieve wijze deel te nemen aan de maatschappelijke actuele discussie. En

zo een bijdrage te leveren aan het overbruggen van verschillen, het creëren van openingen en het prikkelen en aanjagen van het debat.